

Mustafa Altıoklar: “Kanımla film çektim”

24 Mart günü Mithat Alam Film Merkezi'nin konuğu Mustafa Altıoklar'dı. Retrospektifi kapsamında Merkez'de yönetmenin İstanbul Kanatlarımın Altında, Ağır Roman ve Beyza'nın Kadınları filmleri gösterildi. Moderatörlüğünü Merkez direktörü Yamaç Okur'un üstlendiği söyleşide ise Altıoklar, çocukluk yıllarını, doktorluk kariyerini, sinemaya nasıl başladığını anlattı, Türkiye'deki sinema endüstrisinin bugün geldiği noktaya dair görüşlerini dinleyicilerle paylaştı.

Yamaç Okur: Üç gün boyunca Mustafa Altıoklar'ın filmlerini gösterdik, şimdi de kendisini ağırlamaktan mutluluk duyuyoruz. Son dönemde Türkiye sineması yükselişte ama Mustafa Bey aslında o akımı başlatan yönetmenlerden biri. İstanbul Kanatlarımın Altında, anaakım sinemada bir dönüm noktası oldu, biliyorsunuz. Mustafa Bey, siz aslında sonradan sinemacı oldunuz. Sinema virüsü size nereden bulaştı?

Mustafa Altıoklar: Amcam sinema salonu işletmecisiydi ama esas etkili olan annemdi. Ama doğrudan doğruya “oğlum sinemacı olsun” diye bir düşünce kimsede yoktu. Annem 70'li yılların başında radyoya oyunlar yazıyordu, daha doğrusu Fransız klasiklerinden, Rus klasiklerinden adaptasyonlar yapıyordu. Televizyon daha çok yeniydi, günde sadece 2-3 saat yayın yapılıyordu. Radyo hâlâ günceldi Türkiye için. Her sabah 20-25 dakika süren 'Arkası Yarın' diye bir program vardı, radyo oyunları yayınlanırdı, çok hoş bir şeydi o. Haftada bir defa da 'Radyo Tiyatrosu' vardı, annem oralara oyunlar yazıyordu. Evde o daktilo sesi, yazılar, kâğıtlar, daktiloya aktarılmış metinler sonra ürün olarak, karşımızda radyodan bir ses olarak o oyunu duymamız; bunlar üzerimde etkili oldu zannedersem.

Çocukluğunuz nerede geçti?

Mustafa Altıoklar: Bu söylediklerim Ankara'da geçti ama öncesinde ben Ordu Ünye'de büyüdüm. Anne tarafım Ünyeli, baba tarafım Konyalıdır. Birisi öğretmen, birisi doktor. Bizim doğduğumuz yıllarda, ikisi de mecburi hizmet yapıyor, ikisi de cumhuriyet çocuğu, ikisi de mesleğinden vazgeçmiyor. Bu yüzden evliliklerinin ilk yıllarını, ayrı köylerde, kasabalarda geçiriyorlar. Babam hükümet tabipliği yapıyor, annem öğretmenlik. Bu sırada ablam doğuyor, sonra ben doğuyorum. Aynı ve zor geçen zamanlarda beni dayımın yanına gönderiyorlar. Ben Ünye'de büyüyorum. Çocuğun psikolojisini, huyunu suyunu, karakterini belirleyen sosyal faktörlerin en önemlisi yakın çevresidir ya, haliyle ben de biraz Karadeniz insanı olarak büyüdüm. 7 yaşına kadar oradaydım, sonra babam aileyi Ankara'da toplamayı başardı. Biz üç kardeş, anne baba, bir çekirdek aile şeklinde Ankara'da yaşadık. Ankara Koleji'ni bitirdim, Hacettepe Tıp Fakültesi'ni kazandım. Üniversitenin beşinci sınıfında İstanbul'a geldim. O sıralarda basketbol koçluğu yapıyordum ve Galatasaray'ın alt yapısına transfer olmuşum. Yatay geçişle Cerrahpaşa'ya geldim, son iki yılı Cerrahpaşa'da okudum. 7 yaşına kadar Ünye'deydim ama Ankara'ya geldiğimizde de, her yaz mutlaka üç ay Ünye'ye giderdik. İsterdim de gitmeyi, çünkü hâlâ arkadaşlarım oradaydı. Ünye'nin içinde de bir evimiz vardı, dışında da. Kendi hayvanlarımız, tavuklarımız, eşeğimiz vardı. O bambaşka bir dünya, şehir çocukluğu daha başka bir dünya. Ben şehirde kasaba çocuğuydum, Ünye'ye gittiğimde kolej çocuğu. İki dünya arasında gidip geliyordum. 60'ların ilk yarısında Ünye'de açık hava sinemaları da vardı, kapalı sinemalar da vardı.

İlk seyrettiğiniz filmi hatırlıyor musunuz?

Mustafa Altıoklar: Hayal meyal hatırlıyorum, sanki *Asılacak Kadın*'di (1986). Belki sonraki yıllarda gördüğüm bir afiş aklımda kaldı, idam ipi filan vardır, ilk gördüğüm olmayabilir de. Ünye'de 25 kuruşa üç film birden oynardı; biz de koşa koşa giderdik, başka bir eğlence yoktu zaten. Televizyonun deneme yayınları bile yoktu daha. Bir taraftan da amcamın Konya'da açtığı Saray Sineması vardı. O dönem için çok ileri bir teknolojiydi, Alman bir mimar tarafından kalın, ses geçirmez duvarlar yaptırılmıştı, anıtsal bir binaydı. Orada amcam İstanbul'dan filmler getirip oynatırdı. Bayramlarda Konya'ya gittiğimizde, amcamın çocuklarıyla beraber giderdik o sinemaya.

Amcanızın adı neydi?

Mustafa Altıoklar: Hasan. Orada makine dairesinin ne olduğunu keşfettim, onun büyüsünü gördüm, *Cinema Paradiso* (1988) filmindeki gibi bir etkisi olmuştu üzerimde. Ankara'daki ilkokul yıllarında da Kızılay'da, İzmir Caddesi'nde oturuyorduk biz. İzmir Caddesi kalabalık bir caddeydi, arkada bir sokak vardı, Menekşe Sokak diye, bütün çocuk oyunlarını orada oynardık. Menekşe Sokak'ta Menekşe Sineması ve Nergis Sineması vardı, araları 50 metreydi. Her iki sinemanın çıkış kapıları birbirine komşuydu ve sokağın tam ortasındaydı. Biz mahallenin çocukları orada beklerdik, seansların bitiş saatlerini aşağı yukarı hesaplayıp, kapılar açılıp seyirciler çıktıktan sonra sızardık içeri; bir yerlerde sotalanırdık; ışıklar kararınca girerdik, bütün filmleri bedava seyrederdik arka kapıdan girerek.

Ne tür filmler oynardı o dönemde?

Mustafa Altıoklar: Alain Delon filmleri çok sık oynuyordu. Fransız sinemasından özellikle Godard'ın filmleriyle de orada tanıştım. Şanslı bir çocuktum. Ankara Sanat Tiyatrosu da hemen aşağıdaydı. Ortaokul yılları, yani aklımızın biraz daha başımıza erdiği dönem, Deniz Gezmiş'lerin dönemi. O yıllarda siyasi formasyonum da gelişmekteydi. Sonra Çağdaş Sahne diye bir yer açıldı Ankara'da, sonra da Sinematek açıldı. Türkiye'nin ikinci sinemateği galiba. Orada normal koşullarda ticari dağıtıma girmeyen özel filmler, arthouse filmler, siyasi filmler oynatılırdı. Oralarda başladı sinemacılık merakı.

Aslında sinemayla bir bağlantınız da vardı ama doktorluğa karar verdiniz. Bunda bir cumhuriyet ailesinden gelmenizin ya da doktorluğun garanti meslek olmasının etkisi var mı?

Mustafa Altıoklar: Mesleğin garanti olması mutlaka etki etmiştir ama garanti öneren başka meslekler de var. Hekimliği seçmemin temel nedeni dedemin de, babamın dedesinin de, büyük dedemin de doktor olmasıydı. Askeri Tıp Okulu diplomaları hâlâ duruyor bende. Dedem de sivri bir tipmiş, tıp fakültesini ilk dört içinde bitirmesine rağmen, daha yeni yeni doğan hürriyet fikirlerini taşıdığı için, meşrutiyeti savunduğu için Arabistan'a sürülmüş. Babam da doktor, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı, hocaların hocası bir doktor; 85 yaşında ve hâlâ çalışıyor. Benim de ustamdır, hocamdır. Ben küçükken babamın hastalarla konuşması, çantasını açıp stetoskobu çıkarması, iğnele-

ri kaynatması, hastaların zamanla şifa bulmaları, benim için büyüleyici bir süreçti. Daha beş yaşındayken kafama koymuştum doktor olmayı.

Peki sinemaya bilinçli olarak baktığınız dönemde, üniversite yıllarınızda ne oldu? O yıllar politikayla sanatın çok iç içe geçtiği yıllardı.

Mustafa Altıoklar: Üniversite yıllarında sinemacı olma ihtimali olan tarafım bastırılmış durumdaydı. Tıp Fakültesi çok ağır, malum, on binlerce Latince isim, 6 sene süren bir eğitim. Lisedeyken çok okuyan, sinemaya giden bir çocuk olmama rağmen, üniversitede o hızım kesilmişti. Ayrıca İstanbul'da geçinebilmek için basketbol koçluğu yapıyordum. Hem Cerrahpaşa Tıp Fakültesi hem basketbol koçluğu olunca başka bir şeye zaman kalmıyordu. Bir de hayatım boyunca haytallığa da çok zaman ayıran bir adam oldum. Sinema biraz arkada kaldı üniversite yıllarında, okuma ritmim de biraz geriledi ama okul bitip de mecburi hizmete gidince bomboş zamanlar çıktı.

Nereye gittiniz?

Mustafa Altıoklar: Edirne Uzunköprü, Yunan sınırına 17 km mesafede, çok şahane bir kasabaydı. Ömrümün en güzel iki yıllık süreçlerinden biridir, bir de çok başka bir havası var. Orada Çetin Altan'ın 'Viski' romanını okudum, zaten okuma aşkım tekrar kabarmıştı. 'Viski'yi okurken "bu romandan ne güzel film olur" diye düşünüyordum. Bunu biri keşke yazmış olsaydı, biri de filme çekseydi derken, kendi kendime senaryosunu yazmaya kalkmıştım. Daktiloyla 8-10 sayfa yazdım hatta.

Daha önce senaryo da yazmamıştınız herhalde.

Mustafa Altıoklar: Hayır, hiçbir şey yoktu. Sadece annemin yazdıklarından, bir piyesin nasıl yazılacağı konusunda bir fikrim vardı. Baktım ki, kitabı kopyalayıp yapıştırıyorum, dedim bu böyle olmaz, bu başka bir iş. İstanbul'a seyahatimde, senaryo yazma tekniği üzerine 1-2 kitap aldım, onları okudum. O arada tabii "sinema ne acayip bir şeymiş" demeye başladım mecburi hizmette. Sonrasında Ankara'ya döndüm, fizik tedavi ihtisası yapmak üzere. İhtisasa başladığım yıllarda, arkadaşların bir kısa film projesi vardı ama tıkanmışlardı ve çok da üzgünlerdi. Ben de senaryo tekniği üzerine kitaplar okumuş olduğum için yardımcı oldum, sonra başıma kaldı ve ilk çektiğim film o oldu.

Adı neydi?

Mustafa Altıoklar: *Çizgim*.

Duruyor mu o film?

Mustafa Altıoklar: Çok berbat bir kopya duruyor bende ama belki başka yerlerde daha iyisi vardır. *Çizgim* Lozan Film Festivali'ne davet edildi ve açılışı orada oldu. Çok az kısa filmin olduğu zamanlardı, 1989'du galiba.

Dijital teknoloji yok tabii, videoyla mı çektiniz yoksa pelikül müydü?

Mustafa Altıoklar: U-matik diye bir makine vardı, onunla çektim. Sonra o film Ankara'da ve İFSAK yarışmasında ödüller aldı, o ödüller de kamçılayıcı oldu. O kamçıyla beraber ikinci film geldi. O sırada çok büyük şans oldu, TRT 'Genç Sinemacılar' diye bir proje yaptı. Yeşim Ustaoglu oradan çıktı, ben oradan çıktım, Oğuzhan Tercan oradan çıktı.

Projenizi veriyordunuz, TRT de teknik ekipman desteği veriyordu.

Mustafa Altıoklar: 35 mm veya 16 mm negatif film veriyordu. Kamera, ışık vermiyordu, post-produksiyondaki hemen her şeyi veriyordu. Dijital değil tabii, her şey analog. Az önce adını saydığım yönetmen arkadaşlarım ve ben birer ikişer film çektik TRT'ye, benim ikinci filmim *Ayak Sesleri* ve üçüncü filmim *Lapsus* oradandır.

Ama doktorluk devam ediyor bir yandan.

Mustafa Altıoklar: Tabii, ihtisasım sürüyor. Sene 90-91 oldu. Bu filmler de bir ton ödül kazandı. Hatta hoş bir şey oldu, benim filmim Ankara'da birinci oluyordu, Yeşim'inki ikinci oluyordu. Bir hafta sonra İstanbul'da İFSAK'ın yaptığı yarışmada tam tersi oluyordu. Yeşim'le aramızda tatlı bir rekabet vardı o sıralar.

İlk filminiz *Denize Hançer Düştü* aslında çok da bilinmez. Onun hikâyesini anlatır mısınız biraz? Çünkü ilk filmi çekmek genç yönetmenler için her zaman çok zordur, hep büyük badireler atlatılır. Proje nasıl ortaya çıktı, finansını nasıl sağladınız?

Mustafa Altıoklar: O dönemde Fikri Sağlar kültür bakanıydı ve sinemayı desteklemeye karar vermişlerdi. Ben de *Denize Hançer Düştü*'nün projesini yazıp gönderdim. Komisyon seçmedi projeyi. Ama öncesinde bakanlığa gittim ben. Ankara'da yaşıyorum o sırada, Yeşilçam'ın tamamen dışındaydım. İstanbul'dan hiçbir referansım olmamasının bir handikap olduğumu bildiğim için, Kültür Bakanlığının kapısını çaldım. Bakanlık danışmanları toplanıp karar verecekler diye biliyordum. Nihayet danışmanların odasına ulaştığımda Halil Ergün de oradaydı. "Ben kısa metrajlı filmler çektim, bir kartvizitim yok, referansla gelmiyorum, benim için ekstra bir şey yapmanızı tabii ki beklemiyorum ama benim senaryomu okurken dikkat edin" dedim, çıktım gittim. Halil Abi bunu yıllar sonra "pert etti bıraktı bizi herif odaya girdikten sonra" diye anlatır. Bunlar benim senaryomu okumuşlar ama bu güzel tanışmaya rağmen seçilmedim. Komisyonunda Atilla Özdemiroğlu ve Rengim Gökmen vardı. Yedi kişilik komisyonun ikisi müzisyendi yani. Müzik projelerini de aynı komisyon değerlendiriyor. Aralarında "biz müziğe karışmayalım, siz de sinemaya karışmayın" diye konuşmuşlar. Atilla Özdemiroğlu ve Rengin Gökmen çok üzülmüş benim projemin elenmesine. Kadir İnanır da var kurulda. *Savcı* diye bir televizyon dizisi vardı Kadir İnanır'ın, bir gün bir baktım, benim senaryo bölüm olmuş diziye. Lezbiyen ilişki, duvardaki hançer, deniz, her şey aynı. Bir araştırdım, ortaya çıktı ki Rengim Gökmen ve Atilla Özdemiroğlu itiraz edince komisyon tekrar toplanma kararı almış. Bunlar "biz de oy kullanacağız" diye ağırlıklarını koymuşlar, 'Denize Hançer Düştü' yeniden değerlendirilsin demişler. Bu sefer onların da oylarıyla komisyondan geçmiş.

Ama yapımcı vermiyorlar değil mi, siz yapıyorsunuz filmi?

Mustafa Altıoklar: Evet, ben yapıyorum.

Ne kadar destek veriyorlar?

Mustafa Altıoklar: Tam hatırlamıyorum ama maliyetin beşte birini filan veriyorlardı. Ama gerisi yok, gerisini nasıl bulacaksınız? Biriktirdiğim üç kuruş param vardı, karımın parası vardı, öyle bitirdik.

Evinizi satmadınız ama, değil mi?

Mustafa Altıoklar: Allahtan öyle bir şey olmadı ama yaklaştık, az daha satıyordum. Yarısını tamamlayabiliyorduk paranın. Bu

arada bir sponsor bulduk, adamlar bir yatak firması. Bunlara bir reklam filmi çekeceğim, bu reklam filminin çekiliyor olma sahnesi de filmin içinde olacak. Oradan bir miktar para gelecek, ekipman da bedavaya gelecek ama hâlâ dörtte biri yoktu paranın. O yıllarda Türk filmleri gişe de görmezdi, film vizyona çıkmayınca elimizde patladı. Dörtte bir oranında içerde kaldık.

Enteresan biri kadro var aslında.

Mustafa Altıoklar: Meral Çetinkaya, Nur Sürer, Yaman Okay, Şoray Uzun, Yasemin Alkaya, Levent Can, Negehan Dilpak, Zühtü Erkan...

Kastingi nasıl yaptınız?

Mustafa Altıoklar: 92'de Hayal Kahvesi yeni açılmıştı, bütün sinemacılar orada toplanıyordu. Yaman'ın zaten köşesi belliydi. Barın kenarından yan tarafa açılan kapının dibindeki taburede otururdu hep. Çok erken gitti Yaman, olağanüstü biriydi. Onunla beraber yaptık biz kasti orada.

Film seyirciden çok ilgi görmedi.

Mustafa Altıoklar: Hayır, ama festivallerde yine ödüller aldı. Bir festivalde 'En İyi Yeni Yönetmen' gibi bir ödül almıştım.

Çok bulunan bir film değil, DVD'si de çıkmadı galiba.

Mustafa Altıoklar: Yok, hiçbir şey yok, bende kopya da yok, gitti gider yani.

Ben çok iyi olmayan bir kopyasını Mimar Sinan'da izlemiştim.

Mustafa Altıoklar: Mimar Sinan'da duruyordur evet, Kültür Bakanlığının arşivlerinde de vardır.

Bu sırada doktorluğu bıraktınız mı filmi çekmek için?

Mustafa Altıoklar: Yok, devam ediyordum. Ben doktorluğu daha iki sene önce bıraktım. Gazi Üniversitesi'nde devlet memuruydum. Bırak gidip bir yerlerde film çekmeyi, devlet memuru bulunduğu şehri bile terk edemez. O yüzden *İstanbul Kanatlarının Altında*'yı çekerken istifa ettim memuriyetten. Doktorluktan istifa edemezsiniz, memuriyetten istifa edersiniz. İstanbul'da Osmanoğlu Hastanesi'nde part-time olarak hekimliğe başladım. 1996 yılıydı, günde iki saat hekimlik yapıyordum. Araya bir pa-

parazi, “Yeşilçam’da AIDS paniği” diye bir şey yazıp, bana AIDS yaftası yapıştırdı, 2001 yılı civarıydı. O sınırla hastaneden istifa ettim çünkü bulunduğum hastaneyi ve hastaları da etkiliyordu bu durum. Sonra tekrar Osmanoğlu Kliniği’nde, en sonunda işte Alman Hastanesi’nde devam ettim. Sonra baktım ben yaşlanıyorum, ikisini bir arada götüremeyeceğim, literatürü de takip edemiyorum, bıraktım.

Çevrenizi İstanbul Kanatlarımın Altında gibi iddialı bir projeye, öyle bir dönemde nasıl inandırdınız? Bir kere oyuncular çok iddialı, bütçe açısından büyük bir proje, eski İstanbul var, dijital birtakım şeylerin olması lazım. Buradan Türkiye sinema tarihinin köşe taşı filmlerinden biri çıktı.

Mustafa Altıoklar: *Denize Hançer Düştü*’nün ekonomik iflasi beni epeyce sıkıntıya soktu. Karımla evde oturuyoruz, gaz alacak paramız yok, battaniyelerin altında kışı geçirmeye çalışıyoruz, çünkü sektördeki ışıkçıya, şuraya buraya borcumuz var ve doktor maaşıyla bana ne geliyorsa, Yasemin koreografıktan ne kazanıyorsa, karnımızı doyuracak kadar ayırıp İstanbul’a gönderiyoruz, ufak ufak borçları kapatıyoruz. O günlerin etkisiyle dedim ki “bu böyle olmaz, sinema yapacaksan yap ama oğlum sinema çok pahalı bir sanat, başka türlü filmler yapmak gerekiyor.” Ya arthouse filmler ya da çok dandik piyasa filmleri üretiliyor, iki tane uç var, bunun bir orta hattı olmalı, ki çok sevdiğimiz öyle orta hat filmleri de var. Abuk sabuk, zekâ seviyesi düşük filmler ya da Türkiye’de geçen kovboy filmleri de şart değil. Ortada bir yol var ve o yol boşta duruyor. Ben böyle bir film yapacağım diye karar verdim ve daha senaryo aşamasındayken o senaryoyu nasıl perdeye aktaracağımı, rejî aşamasını düşündüm. Hem çok seyirci çekebilirsin hem sinemanın artistik değerlerine ihanet etmesin istedim. Bu arada senaryonun başına iyi bir talih geldi. Halil Ergün *Denize Hançer Düştü* sırasında bizi ziyarete gelmişti, orada ona dedim ki, “ben dışardan gelen bir adamım, benim gördüğüm kadarıyla en büyük eksikliğimiz gerçekten iyi senaryoların üretilmemesi, hikâyelerimizde hep bir tikanıklık var. Herkes sinopsis göndersin, bir grup sinopsisleri okusun ve onlar arasından parlak görünenleri seçsin, onları yazanlara destek versin, arkasından senaryolar yazılınca bir daha değerlendirsin. Aralarından iyi bulunanlara da film yapılması için destek versin Kültür Bakanlığı.” Halil Abi’nin aklına yattı, gitti Fikri Sağlar’a. Böyle bir senaryo yarışması düzenledi Kültür Bakanlığı, galiba 94’tü sene. Ben de *İstanbul*

Kanatlarımın Altında'nın sinopsisini gönderdim. Desteklenecek ilk projelerden biri oldu. Normalde bir filmi desteklemek için 1 lira veriliyorsa, 3-4 lira para verdiler. Yapımcı yine yoktu.

Ve artık bir referansınız da var.

Mustafa Altıoklar: Yani, artık “bu adam fena çekmez” demeye başlamışlardı. Kültür Bakanlığı desteği duruyordu ve ben koltuk altında senaryoyla yapımcı aramaya başladım. TRT'ye satmaya çalışıyordum, Kanal 6 vardı, onlar da filmleri alırken destek veriyorlardı. Onlardan bir ön satış sözü alsam, bir miktar daha para sağlayınca yapımcı bulmak kolaylaşır diye düşünüyordum. O sırada bir arkadaşım “Umut Sanat diye bir şirket var, proje arıyorlar, seni onlarla görüştüreyim, fena olmaz” dedi. Umut Sanat bir aile şirketi; Üstün Karabol, Seher Karabol, Yusuf Karabol ve Nida Karabol'dan oluşuyor. Aile zaten eskiden beri sanatın içinde, Türkiye'nin ilk Sinematek'ini kuranlardan, telif haklarıyla ilgili ilk çalışmaları yapanlardan. Nida'yla buluştuk, senaryoyu anlattım, çok hoşuna gitti, “ben bunu aileye anlatacağım” dedi. İlk defa uzun metrajlı film yapacaklardı ve yatırım yapacak proje arıyorlardı. Bana birkaç gün sonra telefon geldi, “babam seninle tanışmak istiyor” dedi Nida, ben de atlardım gittim. Üstün Abi ile bir tek toplantı yaptık, toplantının sonunda Üstün Abi beni asansöre bindirirken, “hadi git sen artık nasıl çekeceğini düşün, bu iş bitmiştir, yapıyoruz filmi” dedi. Asansör mü aşağı indi, ben mi aşağı indim bilmiyorum, indik aşağı. Gerçekten de aynen öyle oldu, Üstün Abi ve Nida kolları sıvayıp işe giriştiler.

O sıralarda Türkiye'de Brezilya dizileri, soap operalar çok seyrediliyordu, işte o soap operaları getiren şirketti Umut Sanat. O yüzden hem güzel para kazanmışlardı hem de İspanya, Küba ve Güney Amerika'daki sinemacıları tanıyorlardı. O dönem daha sinema dağıtımcılığına başlamamışlardı. İspanya'dan bir ortak buldular filme. Filmin bütçesi 1 milyon dolardı, onu hatırlıyorum. Ama dolar o dönemde iki tane büyük patlama yaşamıştı, yani o günün 1 milyon doları, bugünün 3 milyon doları sayılır, kolay bir bütçe değildi. İspanyollar 250 bin dolarını tahhüt ettiler. Eurimages vardı sonra, Avrupalı birkaç ortak bir araya gelip film çekeceğiz derse ve proje de beğenilirse, destek verebiliyordu. Yanlış hatırlamıyorsam yaklaşık 200 bin dolar da Eurimages'dan çıktı. Umut Sanat zaten kendi kaynaklarından da kullanacaktı, böylece bütçe kabul edildi ve biz harıl harıl çalışmaya başladık.

Rahat çektiniz mi filmi?

Mustafa Altıoklar: Şımarıklık etmedim, kanaatkâr davran-
dım ama yine de önüm açıldı, post-produksiyonu istediğim gibi
İspanya'da yaptım. Üç ay Madrid'de kaldım. Umut Sanat benim
oradaki bir 5 yıldızlı otelde üç ay kalışımı karşıladı. Çekimler
sırasında Üstün Abi, koşullar el verdiğince, kostümlerin doku-
larını filan, mesela 20 tane vezir kostümünü filan hakikaten
dolulu kumaşlardan yaptırdı. Buna rağmen filmin sarkan
bir sürü tarafı yok muydu, vardı. Çünkü o dönemde Türkiye'de
filmler için kostüm, aksesuar arşivi yoktu. Daha önce tarihi
filmlerde kullanılmış kostümler bir yerlerde biriktirilmiş olsa
onları kullanacaksınız ama yok. Setçilikten gelme bir Niya-
zi ağabeyimiz vardı, *Battal Gazi'nin İntikamı*, *Kar Yolları Kesti*,
Hıçkırık gibi çok farklı filmlerin aksesuarları onun deposunda
toplanmış vaziyetteydi. Fakat toplanma dediğimiz böyle etiket-
lenmiş, askılara asılmış, kuru temizlenmiş değil; üst üste yığıl-
mış bir vaziyette. Yine de nankör davranmam, bütün koşulları
zorladım orada.

Eleştirmenleri de ikiye bölen bir film oldu *İstanbul Kanat- larının Altında*.

Mustafa Altıoklar: Ama onlar meseleyi kişiselleştirdiler, filmi-
mi eleştirmektense benim yaşam biçimimi eleştirmeye kalktılar.
Çok dangalakça bir hareket ama durum buydu.

Peki çekerken filmin seyirciyle barışık olacağını hissediyor muydunuz?

Mustafa Altıoklar: Evet, seyirciyle barışık bir film olacağını
hissediyordum.

Bir kahramanlık hikâyesi anlatıyor film; klasik anlayışa uy- gun; başı, ortası, sonu olan bir hikâye.

Mustafa Altıoklar: Doğru dürüst çekersen sevilmemesi müm-
kün değil çünkü formül bilindik.

500 bin seyirciye ulaşmıştı, o dönem için çok büyük bir başarıydı bu.

Mustafa Altıoklar: Az önce söyledin ya, o dönemde Türk film-
lerine gidilmiyordu diye. Bunun istatistiklerini söyleyeyim, ak-
lınız çıkar. Türk filmlerine gidilmiyor diye bizim ağabeylerimiz

şöyle bir karar aldılar: 10 yönetmen 2 film diye bir proje geliştirdiler, Türk seyircisini tekrar Türk filmlerine çekebilmek için. Her yönetmen 15-20 dakikalık bir film çekecek, beşi bir araya gelince 90 dakika olacak, öbür beşi bir araya gelince bir tane daha olacak.

Aşk Üzerine Söylenmemiş Her Şey.

Mustafa Altıoklar: Evet, 10 yönetmen, 2 film. Atıf Yılmaz da var, Ömer Kavur da var, İrfan Tözüm de var. 90'lı yılların babalarının bir araya gelip çıktıkları iki film, konu da aşk. Kültür Bakanlığı destekliyor. 2 filmin toplam seyircisi 5 bin 500. O yıl 181 film vizyona girmiş Türkiye'de, bunların zaten 179'u yabancı film. Birisi bu -tabii bu ikisini bir film sayarsak- diğeri de *İstanbul Kanatlarının Altında*. Salon sayısı da çok az o sırada.

İstanbul Kanatlarının Altında'nın kopya sayısı herhalde 70-80 arasıydı.

Mustafa Altoklar: O kadar bile değil, söyleyeceğim. 95-96 sezonunda en çok seyirci toplayan film *Cesuryürek (Braveheart, 1995)* 650 bin kişi izlemiş. *İstanbul Kanatlarının Altında* 550 bin seyirciyle ikinci sırada. Türk filmleri aşağı yukarı 10 bin seyirci toplarken, seyirci birden 50 katına çıkmış oldu. Sadece 9 kopyaydı film.

Mucizevi... Filmin kadrosu da çok iddialıydı, biraz oyunculuk yönetiminizden bahsedelim mi? Oyuncularla aranız nasıldır? Senaryoyu nasıl çalıştırırsınız, sette nasıl bir yönetmensiniz?

Mustafa Altıoklar: Ben ne sokağımdan girdim, ne okulundan geldim. Aldığım tıp eğitiminde usta-çırak sistematiği çok önemlidir. O terbiyeyle yetişmiş olduğum için benden kıdemli sinemacıların olduğu yerde bir oyuncuya nasıl oyun verebileceğim konusunda endişelerim vardı. İlk filmde Yaman yardımcı oldu, epeyce rahatlatı beni. Nur da (Sürer) o dönemin starlarından biri olmasına rağmen kapris yapmadı. Yasemin (Alkaya) de arkadaşım. Bir de minik bir film olduğu için idare ettim. Ama *İstanbul Kanatlarının Altında*'ya geldiğinde işler biraz değişiyor gibiydi.

Bütçe de büyük.

Mustafa Altıoklar: Evet, bütçe büyük, oyuncular büyük. Gerçi o dönemde eleştirmenlerin çoğu "starları topladı" dedi ama

aslında hiçbiri star değil o dönemde. Başrol verdiğim adam Ege Aydan, Ankara Devlet Tiyatrosu'nda bir oyuncu, sadece yıllar önce bir televizyon dizisinde oynamış, Ege'yi kimse tanımaz. İstanbul'da çiçek gibi jönlere dururken, televizyon yıldızları dururken, Hakan Ural'ın filan dururken ben başrolü, Hezarfen rolünü Ege'ye veriyorum.

Zaten televizyondaki dizi furyasının başladığı bir dönem de değil, çok televizyon kanalı yok daha.

Mustafa Altıoklar: Tabii değil ama yine de star sistemi vardı. Sözde starlar vardı, beni eleştirmelerinin anlamsızlığını söylemek için söylüyorum. IV. Murat'ı yine Ankara'dan, kimsenin tanımadığı Burak Sergen oynuyor, Okan Bayülgen tanınıyor ama onun gece 12'den sonra yaptığı 'Gece Kuşu'nu gençler izliyor. Şimdiki gibi değil, Okan'ın ilk çıktığı seneler onlar. Savaş Ay da bir gazeteci sonuçta, savaş muhabiri. Dört başrolde bunlar var. Bir de bir kız var, o da İspanya'dan geldi. "Yıldızları topladı da başarılı oldu" argümanı çok saçma. Kaldı ki öyle bir şey de yapabiliydik.

Pahalı olduğu için hiçbir şeyi israf etmeden kullanmak lazımdı. Tabii Umut Sanat da acemi, ilk defa yapımçılık yapıyorlar. Bu yüzden yapım işini bir müteahhit gibi, Kartal Tibet'e vermişler. Kartal Abi yapımçılığı, yapım sorumluluğunu, bütçenin sevk ve idaresini çok iyi biliyor. Bana sette yapım amiri olarak bir arkadaş verdi. Bu arkadaşın okuma yazmasının olmadığını ileren haftalarda öğreniyorum. Arkadaşın bir oğlu var, ben buna bir şey diyorum, oradan oğlu geliyor. Asistanla bir yazı gönderiyorum, orada görüyorum oğlunu, okuyor ona. Gözü görmüyor numarası yapıyor ama okuması yazması yokmuş meğer. Tophane Çeşmesi meydanında geçen bir sahne var, çok güzel bir gravür vardı, oraya bakarak sahneyi dizayn ettim, sahnenin sağ alt köşesinde Diyarbakır karpuzu gibi karpuzlar var, Üstün Abi de çok seviyor resmi, o sahne için özel olarak parayı ayırmış. İp cambazları var, 17. yüzyıl dönme dolapları yaptırдық. Gittim sete, sette her şey güzel görünüyor, büyük bir prodüksiyon. Derken minik minik karpuzlar geldi. Koyuyorsun olmuyor, resmin bütün dengesi bozuldu. Ben dedim "çekmem bunu!" Şerif gitti, Kartal Abi'yle konuştu telefonda, geri döndü. Birazdan yine Kartal Abi'den cevap geldi, "çeksene be, biz o karpuzlardan vaktiyle bostan çektik.", "Çekmiyorum" dedim, Üstün Abi'ye de durumu anlattım, o da "çekmez tabii" dedi "bunlar ne?" Neyse geldi karpuzlar, sahneyi çektik.

Yine benzer bir şey var, onu da anlatayım. IV. Murat mıymıntı

bir padişah, annesinin etkisi altında. Fakat arkadaşları arasında en sevdiği adam, hatta sevgilisi gibi de görünen Musa Çelebi muhalifleri tarafından öldürülünce deliye dönüyor ve annesine başkaldırıyor. Topal Recep diye bir vezir var işleri çığırından çıkartan, Recep'in kellesini vurduruyor. Etrafındaki acayıple-
rin kellesini vurduruyor ve iktidarı ele geçiriyor. IV. Murat'ın iktidarı ele geçişinin bütün İstanbul'a ilan edildiği sahneyi çekeceğim. Onu da şöyle hayal ettim: Topkapı Sarayı'ndan mehter takımı heybetli bir çıkış yapar, beyaz bir kırsrağın üzerinde IV. Murat görünür. Burak Sergen zaten aslan gibi yapılı bir adam, ifadesi de uygun, kostümleri de gayet iyi. Atın üzerinde çıkacak oradan, arkasında yeniçeriler, mehter bölüğü, koca bir ordu, güç gösterisi yapacak IV. Murat. At geldi sete, yerle beş noktada temas ediyor, göbeği değıyor yere. Burak üzerine bir oturdu, göbek yerde. Dedim "bu ne, nasıl çekeceğim ben bunu? IV. Murat'ın atına bak, atı bıraksam ölüme gidecek, yara bere içinde zavallının her tarafı!" Üstün Abi de orada, dedim "yapım amiri geliyor bunları bana kakalıyor, çekmiyorum." Üstün Abi de bana hak veriyor. Bunlar "halledeceğiz" diye gittiler. Sonra geldiler ama atı bir yerden gözüm ısıyor. Bu da beyaz ama daha pırlıtlı, daha bir güzel. Boyamışlar atı spreyle! Yaralarını berelerini boyamışlar, parlatmışlar. İşte tam Kayserilinin eşeğı boyayıp babasına satması gibi. Tam Yeşilçam filmi durumu. Üstün Abi bağıyor. "Tamam, sen sakin ol, kalpten gideceksin, ben başka bir yolunu bulacağım" dedim. Karşıdan çekerken alttan çekerim, göbeği kapatırız. Profilden çekerken de "yeniçerileri dizin yolun bu tarafına" dedim, onları korumamış gibi dizdik, yüzleri bize dönük, sırtları caddeye dönük. Bunların kafalarında külahlar var ya, o külahları da kameraya göre ayarladım, atın göbeğini kapattılar.

Yaratıcılığı da artırıyor galiba bu şartlar.

Mustafa Altıoklar: Onun en baba örneğı, gerçekten sinema tarihine yazılması gereken bir örnektir. İlk kısa filmlerimden birini Atakule'de çekiyordum. Murathan Mungan'ın 'Boyacıköy'de Kanlı Bir Aşk Cinayeti' adlı bir hikâyesi vardır, müthiş güzeldir. O hikâyeden adaptasyon yaptım. Bir adam var, intihar edecek, tam tabancayı boynuna dayıyor, intihar ederken telefon kulübesine birisi jetonla çat çat vuruyor. Adam tam tetiğe basacakken duruyor. "Hadi çık, biz de telefon edeceğiz" diyorlar. Adam çıkıyor dışarıya, bir kız ve bir oğlan giriyor içeri. Onlar çıksın, tekrar girecek. Telefonlarını bitiriyor içerideki çift, dışarıya çı-

kıyorlar. Adam bakıyor, bakıyor, sapık gibi zaten, kız da ona bakıyor. Sonra adam peşine düşüyor kızın. Neyse, filmin sonunda adam kızı gelinlik provası yaparken öldürecek. “Evet, hadi bakalım kanlar gelsin” dedik, “Allah!” dedi sanat yönetmeni Kaan. Etiketini koyduk ama sanat yönetmeni değil kendisi; Hacettepe’de heykel bölümünde bir öğrenci. Kısa film amatörlerle çekilir, çok da yetenekli biri zaten, çok da çalışkan. Ama kan malzemesini unutmuş. “Hemen hallediyorum baba” dedi, gitti geldi, elinde ketçap. Bütün Türk filmleri ketçap zaten, ketçap olmaz. Atakule’yi de bize gece on buçukta ancak verdiler, saat olmuş bir. Çok zor durumdayız. “Şuradan düz beyaz kâğıt getir” dedim, bir reçete yazdım. Kaan gitti eczaneye, geldi. Alkol, enjektör filan var. “Ne yapacaksın abi sen bunları?” diyor. Dedim “otur bakayım sen şuraya şöyle, getir kolunu.” 10 cc kan bundan çektim, 10 cc kan kendimden çektim, kızın üstüne sıktık. Action! Gamze’ydi adı, kusa kusa düş almıştı. Gerçek sinema tarihi işte, “kanımla film çektim” diye bir şey vardır ya, bu işte.

Bir de Galip Tekin’le ilgili güzel bir anekdotunuz var galiba.

Mustafa Altıoklar: Anlatayım. Konya’daki o sinemacı Hasan Amcamın bir ortağı vardı. Bir gün bir haber geldi “amcanı vurdular” diye. 14 yaşında filanım ben, ortağı amcamı vurmuş ve intihar etmiş aynı odada. Amcam İstanbul’dan gelmiş, o sırada ortağı da gelmiş, sinemacıyla birlikte oturmuşlar. Sonra çantasından bir tabanca çıkarmış, amcamın yanından geçerken çat diye çakmış kafasından. Sinemacıyı kovmuş, kapıyı kilitlemiş, içerde bir sigara yakmış, dışarıda millet toplanmış, ne oluyor diye. Sonra çenesine dayamış tabancayı, küt! İkişer bir-den gitmiş. Bu herhalde 1973 yılı falandı. 1992’lerdeyiz, Hayal Kahvesi’ne takıldığımız dönem, *Denize Hançer Düştü’nün* ön çalışmaları veya çekimleri var. *Eyyvah Eyyvah* filmlerini çeken Hakan Algül de asistan o sırada, benim de çok yakın arkadaşım. Hakan’la biz her gece Beyoğlu gecelerine akıyoruz. Ben o zaman İstanbul’da oturmuyorum, evim Ankara’da. Burada arkadaşlarımın evinde filan kalıyorum. Hayal Kahvesi en çok gittiğim yerlerden biri, bir diğeri de Kemancı. Hayal Kahvesi kapanıyor, Kemancı’ya gidiyoruz. Kemancı’nın ortaklarından biri de Galip Tekin o zaman. Ben adama hastayım, karikatürlerini on yıldır takip ediyorum. Tanıştık Galip’le, kambur filan, kendini karikatürlerde çizdiği gibi bir herif. Tuhaf davranıyor ama ben anlam veremiyorum, huyu suyu böyle galiba, diyorum. Üç yıl böyle geçti, ben onu gördükçe “naber baba?” diyorum, sa-

rılıyor, o bana içki ismarlıyor, öyle geçiyor yıllar. 1995 yılı geldi, Hezarfen'in kanatlarını yaptıracağız. Galip'e gittim ben yine, Kemancı'ya, "abi sen çizsene şu kanatları" dedim. Yarasanın anatomisi diğer kuşlara oranla insana daha yakın olduğu için, ona göre bir kanat modeli dizayn etmesini istiyorum. Galip kanatları çizdi, aldım o çizimleri, götürdüm kanatları yapacaklara verdim.

Çekimler başladı. Galip'le ara sıra konuşuyoruz, değişiklikler yapıyoruz. Bir de Akasya Aslıtürkmen var, o sırada konservatuarın oyunculuk bölümünde, birinci sınıfta. Hezarfen'in kız kardeşini oynuyor. Akasya'nın teni bildiğiniz porselen beyazdır. Bir gün sete geldi Akasya, porselenden de beyaz olmuş suratı. "Kızım hasta mısın, ne oldu?" "Yok bir şey" diyor ama her hali tuhaf. "Ya Mustafa, sana bir şey soracağım. Hasan diye biri var mı sizin ailede?", "Var tabii, ne oldu?" dedim. Suratı bir tuhaf oldu, "ne iş yapıyor?" dedi. "Eczacı" dedim. "Başka Hasan Altıoklar yok mu?" diyor hâlâ. "Vardı" dedim, "amcam vardı ama öldü." "Mustafa biliyor musun," dedi, "Galip'in babası senin amcamı öldürmüş!" Akasya o günlerde bir arkadaşıyla kavga etmiş, Galip'in evinde kalıyor. Akşamları konuşurlarken Galip bir akşam Akasya'ya anlatıyor. İşte o akşamın sabahında da sete geliyor, rengi bembeyaz. Hemen Galip'i aradım tabii. "Oğlum saçmalama" dedim "tuhaf şeyler geçiyorsa aklından, unut onları. Hemen geliyorum akşam ben oraya". Gittim, sarılık filan birbirimize. Bizim cephemizde öyle kan davası gibi şeyler yoktur. Bu hadise Galip 13 yaşındayken oluyor. O da Konya Lisesi'nin ortaokulunda öğrenci. Dersteyken kapı çalıyor, müdür geliyor, "Galip, baban hastanede, yaralandı, seni bekliyorlarmış" filan diyor. Galip hastaneye bir gidiyor, morgda babanın kafası paramparça. Galip'e gösteriyorlar cesedi, eline de bir tabanca veriyorlar. "Tak bunu beline, Altıoklar ailesi çok geniş ailedir, belli olmaz..." Hasan amcam da hakikaten çok sevilirdi ama öyle bir alışkanlığı olan bir sülale değil bizimkisi. O korku, muhtemelen bizim şimdi çizgilerini çok sevdiğimiz Galip Tekin'i yaratıyor aslında. O Galip Tekin'le biz, biraz önce anlattığım Konya'daki makine dairesinde filmleri birlikte seyretmişiz. Projeksiyon makineleri kömürle çalışır çocuklar, kömür yakarlar, azaldığı zaman kömür değmez birbirine, Galip orada atılan kömürlerle başlıyor karikatür çizmeye. Aradan yıllar geçiyor, bir gün -şimdi hikâyeyi onun cephesinden anlatıyorum- diyorlar ki "bir adam geldi Ankara'dan, film çekecekmiş." Adının Mustafa Altıoklar olduğunu duyunca o da düşünüyor, "ortada bir Mustafa Altıoklar dolaşıyor ama neden dolaşıyor acaba?" diyor.

Hemen ardından Ağır Roman geliyor. İstanbul Kanatlarının Altında'nın başarısının, o formülün tutmasının faydasını gördünüz mü? Bu sefer bir yapımcı teklifi mi oldu?

Mustafa Altıoklar: Evet Sabahattin Çetin, Müjde Ar ile beraber *Ağır Roman*'ı yapacak, o zamanlar Atıf Yılmaz'la, Ömer Kavur'la görüşüyorlar ama Müjde bir türlü tatmin olmuyor senaryo konusunda. Derken Müjde "bu adama bir bakalım" diyor. Bir gün beni davet ettiler, konuştuk. Ben zaten kitabın hastasıyım, projenin bana geleceğini filan düşünmüyordum ama gelse ben bunu ne çekerim, diye kendi kendime hayal kuruyordum.

Aslında sinemaya uyarlanması çok zor bir kitap.

Mustafa Altıoklar: Ben patavatsızım biraz, haddimi aşarım bu konularda. "Gel seninle şu 'Ağır Roman'ı konuşalım" dediler. Öyle başladık, sonra dost olduk.

Peki 'Ağır Roman'ın geçtiği dünya, sizin yakından tanıdığınız bir dünya mı?

Mustafa Altıoklar: Öyle bir yerde yaşamadım ama ruhen ben Romanlara çok yakınımdır, hep öyle hissederdim. Filmlerde, katil de olsalar ben Romanların tarafındayım, Kızıldertililerin tarafındayım. O ruhu, o psikolojiyi, o kültürü hep sevmişimdir. Film başlamadan önce de iki ayımı Dolapdere'de geçirdim.

Okan Bayülgen'in zor bir oyuncu olduğu, zor biri olduğu söylenir hep. Sizin ikinci çalışmanız oldu onunla. Nasıl idare ettiniz onu?

Mustafa Altıoklar: Tokat atıyorsun. Bir şey yapıyor, çat, yapıştırıyorsun, öyle oluyor yani. Tokadı mecazen söylemedim.

Tepki vermiyor mu?

Mustafa Altıoklar: Yok.

O zaman siz çok otoriter bir yönetmensiniz.

Mustafa Altıoklar: Pamuk gibiyimdir sette ama bir aptallık görürsem de dayanamıyorum. Delirdim mi fena deliriyorum.

Okan Bayülgen'in imajını biliyoruz, sette nasıl biri bilmiyorum ama, egosu olan bir oyuncu, enerjisi de çok fazla.

Mustafa Altıoklar: Sette de öyle. Hele o yıllarda daha da şımarıktı, coşmuştu.

Ama bir yandan da inanılmaz bir performansı var.

Mustafa Altıoklar: Tabii, hemen anlatayım. Bu Müjde'ye Tina'ya- âşık ama Tina'yı geçindirecek parası yok. Para kazanması lazım, Küçük İskender'in oynadığı Tilki Orhan da erkekliği bırakıp travesti olmuş, orospuluk yapıyor, para kazanmış artık. "Gel benim sevgilim ol" diyor eski arkadaşına, "ben sana kıyak geçerim." "Olur mu öyle şey!" derken teslim olduğu bir sahne var, hamam sahnesi. O sahneyi çekeceğiz, Okan dedi ki "benim radyo programım var, gitmem lazım." Dedim "yerim senin radyo programını, burada film çekiyoruz, kıcı kırık bir radyo programı için gidemezsin". "Gideceğim" diye tutturdu bu. Biliyor o sahnenin çekileceğini, hamam tutulmuş. Hamam tutmak demek de otelde oda tutmak gibi bir şey değil, hamamı 48 saatliğine tutuyorsunuz, kameralar buğulanmasın diye kazanları söndürüp, kapıları açıp soğumasını bekliyorsunuz, yoksa çekemezsiniz filmi. Bu set-up kurulmuş, hamama gideceğiz, çekeceğiz. Basit de bir sahne, oturacaklar, İskender Okan'ın sırtını sıvazlayacak. Salih'in kendini Tilki Orhan'a bıraktığı sahne. "Gelmiyorum" dedi. Dedim "gelmiyorsan gelme, ulan sen olmasan da çekerim ben bu filmi, sana mı kaldı film?" Gitti bu. Dedim "bulun bana kulakları kepçe birini", buldular getirdiler. Dedim köpürtün şunun kafasını, kulaklar çıksın bir tek. İskender'i oturttuk, çocuğu da oturttuk önüne. Sabunladılar, kulaklar çıktı ortaya, kafayı da eğ oğlum dedim, şahane çektim. Basbayağı Okan işte, kendisi bile ayırt edemez!

Okan benim seti kurduğumu duyar duymaz hemen yapımcılara telefon etmiş, hepsi toplanmış Beyoğlu Pub'da beni bekliyorlar. Dedim "ben sahneyi çekiyorum, geleceğim." Ondan sonra her şeye bir alternatif bulabilir bu adam dedi, hiçbir şey yapmadı Okan.

Yapımcılar kimdi Ağır Roman'da?

Mustafa Altıoklar: Müjde'nin kendi firması olan Ses Film, Belge Film, bir de Mehmet Soyarslan, Özen Film.

Bu iki film seyirciden karşılık gören, üstüne üstlük anaakımla yönetmen sinemasını harmanlayan filmlerdi. Fakat sonraki filmlerde aynı popülerlik devam etmiyor. Yapımcılarla mı

ilgili bu durum? Bu tarz filmleri çekecek çok az yönetmen vardır, o yüzden de bu iki filmi izlediğimde çok umutlanmıştım ben. Mesela Umut Sanat'la işbirliğiniz devam etseydi, her sene film üretecek bir yönetmen olur muydunuz?

Mustafa Altıoklar: Aslına bakarsan en son çektiğim film *Beyza'nın Kadınları*'na kadar, 10 sene içinde 6 tane film çektim, sıkı bir frekans bu. Bunların içinde *Asansör* ve *Banyo* düşük bütçeli, spesifik filmlerdir, benim gönlümün istediği arthouse denemeleridir. Onun dışında, *İstanbul Kanatlarımın Altında* ve *Ağır Roman*'ın silsilesinden devam edecek olursak, *O Şimdi Asker* var, o da 2 milyon seyirci yaptı Almanya sinemalarıyla birlikte. *Banyo*'yu atlarsan *Beyza'nın Kadınları* geliyor, ki o da bir anaakım filmi. Onun seyirci sayısı düşük oldu ama benim en sevdiğim filmlerimdir.

Ama ilk filmlerde görülen potansiyelinizin altında kaldınız sanki.

Mustafa Altıoklar: Sen *O Şimdi Asker*'i sevmemişsin, ben buradan onu çıkartıyorum.

Hayır, sevmemekle ilgili değil. 2005'ten 2011'e film yapmanıza bakarak, potansiyelinizin yapımcılar tarafından yeterince görülmediğini düşünüyorum. Bence yapımcı eksikliğiyle de ilgili bu durum. Aslında bu bir kompliman bence.

Mustafa Altıoklar: Teşekkür ederim. Bahtsız bir beş yıl oldu bu. Uzun yıllardır üzerinde çalıştığım, Mütareke döneminde geçen, 'İstanbul İşgal Altında' diye bir projem vardı. Pahalı bir projeydi ve ben hep onu yapmak istedim aradaki yıllarda. *Ağır Roman*'dan sonra yapmak istediğim oydu aslında ama yapımcı bulamadığım için yapamadım. Mutlaka dünya çapında bir film olmasını, yüksek bütçeli olmasını istiyorum. Yabancı starlar oynasın istiyorum çünkü İngilizlerin işgali var, İngilizleri İngilizler oynasın istiyorum, dünyaca bilinen olmasa bile orta karar oyuncular olsun istiyorum. Bir Türk'ün "yeah" diye konuşmasını istemiyorum filmde. Bu konfigürasyonu yakalayabilmek için beklemeye başladım. Bu arada hayatımı da kazanmam lazım. "Hadi anasını satayım, bir onu çekeyim, bir bunu çekeyim" dedim. Kaldı ki onları da yine seçerek, tek tek bakarak çektim.

Hepsi "Mustafa Altıoklar filmi" diyebileceğimiz filmler.

Mustafa Altıoklar: Çok dandik projeler de önerildi ama tabii ki almadım onları. Kıt kanaat geçinip giderken bu filmi bir türlü çekemedik. 2005'ten sonra çok ciddi talipler çıktı kızımıza fakat talipler de baktılar ki iş onların boyutunu aşıyor, vazgeçtiler. Bir kişi alıyor mesela, "ben bunu yapacağım" diyor, 6 ay, 1 yıl uğraşiyor, sen de o sırada müdahale edemiyorsun. Sonra "ya-pamadım, toplayamadım parayı" diyor ve senin bir yılın gitmiş oluyor. En acayip darbe de 2008 yılında geldi. Ankaralı inşaatçılar geldi, dediler ki "Mustafa Abi, bizimkiler çok beton döktüler, çok para kazandık, bundan sonra beton dökmek istemiyoruz, kültüre yatırım yapmak istiyoruz. Sinemayı çok seviyoruz, çok okuyoruz. Sen çok acayip filmler çekiyorsun, biz de tarihi çok seviyoruz, bize bir film çek, biz de yapımcıları olalım." İyi herifler, biri ta Ankara Koleji'nden arkadaşım. Yola çıktık, bunlar paraları harcamaya başladılar. İlk defa ciddi düşünüyor. Şuraya para lazım, hop 125 bin geliyor. Yalnız naylon torbalarla geliyor, orada bir tuhafılık var. Kara paralar mı geliyor, ne oluyor, vergi vermeden Çeçenistan'a para mı kaçırılıyor, bilmiyorum. Derken bunlar küt diye kesildiler. Nefesleri tıkanı, paralarını çıkartamadılar Çeçenistan'dan, orada terör patladı, bir şeyler oldu. Bir milyon dolara yakın para harcandı, dekorlar kuruldu, 200 metre İstiklâl Caddesi'ni yaptık, sonra bir anda durdu proje. O yüzden bu beş yıl film çekmeden geçti. Ama ben bu dönemde kendimi senaryo teorisi konusunda acayip eğitebilecek bir zaman kazandım. Yazdığım senaryolar rafta durdukça ben yenisini yazıyordum hırsıyla, her birinde başka bir senaryo boyutu açıyordum, öyle 5-6 tane var şimdi çekilmeyi bekleyen.

Filmografinizin başlarına dönersek, İstanbul Kanatlarının Altında'dan sonra kısa metrajlı Öldürme Üzerine Küçük Bir Film var.

Mustafa Altıoklar: Senaryoyu yazarken Kieslowski'nin *Öldürme Üzerine Kısa Bir Film*'inden (*Krótki film o zabijaniu*, 1988) mülhem bir isim koymuştum ama filmi *Taammüden Cinayet* adıyla çektim, 2007'de. Nehir Erdoğan oynadı, çok da güzel oynadı. Bir kadın var, idam sehпасına çıkartılıyor, bütün heyet geliyor önüne, hakim, infaz savcısı derken, tam tabureye vurulacakken, ilmik boynuna geçirilmişken avukatlar bir kâğıt getiriyorlar. Kâğıt dolaşiyor elden ele. Sonra doktor bakıyor, hamile diyor. İlmik boynunda asılmış, pardon tabureye de vurdular, cellat tutuyor ayaklarından kaldırılmış bir vaziyette. İndirin diyor savcı, indiriyorlar. Hamilelik süreci ilerliyor, doğuruyor kötü

bir hapisane revirinde kadın, ebeyi de Meral Okay oynuyordu. Asılacak kadını Nehir Erdoğan, avukatları Halil Ergün, Aytaç Arman, ebeyi Meral Okay oynuyordu, böyle acayip bir kadro var. Bebeğin üstüne beyaz bir örtü atıyor ebe, örtü beyaz bir alana dönüşüyor sonra o beyazdan geri geliyoruz, kadın tekrar dar ağacında. Doktor kalbini dinliyor, pam pam pam ve pam diyor, bitiyor. Sallanıyor beyaz giymiş halde o idam yerinde, he yet uzaklaşıyor, cellat da onu indiriyor aşağıya. Bir tane yazı yazıyor, TC Ceza Kanunu'nda hamile kadınların infazı doğum sonrasına ertelenir. Böyle bir madde vardı idam cezası kalkmadan önce Türkiye'de. Hamile kadınların infazı doğum sonrasına ertelenir diye şahane hümanist bir kanun vardı.

O Şimdi Asker de önemli bir film bence, ben onu hep bir proje filmi olarak görmüşümdür, tasarlanmış bir proje çünkü, televizyonda da devam etti sonra. Oyunculara dayanan, para kazanma şansı yüksek, iyi bir yapımcı projesiydi.

Mustafa Altıoklar: Kazandık, hepimiz kazandık. Abdullah Oğuz yaptı yapımcılığı, iyi de bir yapımcılık yaptı. Levent Kazak geldi, "baba acayip bir projem var, askere gittim geldim, çok manyak bir şey askerlik. Hemen yazalım!" dedi. Çok da tembeldir, hayatta yazmaz. Ona yazdırmak için Beyoğlu'nda sarhoş olup, sabaha karşı evinin kapısını çalıp, yatağının üzerine sıçardım. "Yazaaar, yazsana be yazarsan!" diye bağırdım. O şekilde yazdığımız bir şey oldu o, çok da güzel bir iş oldu, ben çok severim *O Şimdi Askeri*.

Oyunculuklar üzerinden giden, kuvvetli bir komedi tonu olan bir filmdi.

Mustafa Altıoklar: Aslında askerliği de tatlı tatlı eleştiriyordu.

Sonra dizisini de çektiniz.

Mustafa Altıoklar: Evet, sonra dizisini çektim, *Emret Komutanım* diye. Orada da yapımcılığı Apo yaptı ama kâr ortaklığımız vardı Levent'le de.

Ardından da *Banyo* ve *Beyza'nın Kadınları* var.

Mustafa Altıoklar: Burada seyrettiniz mi *Banyo*'yu? Nasıl buldunuz?

İzleyici: Güzeldi.

Mustafa Altıoklar: Ben burada olduğum için demiyorsunuz değil mi?

İzleyici: Ben tiyatro oyunu olduğunu duymuştum. Galiba siz önce tiyatrosunu yapmayı düşünmüşsünüz. Filmini duyduktan sonra da çok merak etmiştim.

Mustafa Altıoklar: Gül Abuz diye bir yazar arkadaşımız vardır. Kısa kısa romanlar yazar, senaryolar da yazar. Gül dedi ki "bende bir tiyatro metni var, bakmak ister misin?" Tabii sırf merakımdan, yoksa tiyatro haddimi aşan bir mesele. Okudum, beğendim, "ben bunun filmini çekmek isterim, bunu senaryolaştırabilir miyim?" dedim. Gül izin verdi. Tiyatro metnini film senaryosuna çevirdim ama çevirirken teatral tarafını da kaçırmayacak bir reji anlayışı geliştirmeye çalıştım, öyle çıktı ortaya.

Nasıl tasarladınız *Banyo*'yu? Çok zor bir film aslında, tamamı banyoda geçiyor.

Mustafa Altıoklar: Tabii böyle şeyleri tatmak da, kısa metrajdan gelen bir hırsım benim. İlla epik, büyük hikâyeler anlatmam gerekmiyor. Ben küçük filmleri seviyorum hâlâ.

'Deneysel' diyebiliriz aslında.

Mustafa Altıoklar: Deneysel zaten. Toplam 3 tane banyo, 6 tane insan ve hepsi birbirine giriyor.

Bu arada Film Yönetmenleri Derneği'nde de elinizi taşın altına koydunuz. Orada Yeşilçam'dan gelen kişiler kendi konularını korumaya çalışıyor tabii, bir de sizin kuşak var, hatta sizden sonra gelen kuşak da var. Yanlış hatırlamıyorsa iki sene önce başkanlığa seçildiniz, Yeşim Ustaoglu da eş başkandı. O süreç nasıl gelişti?

Mustafa Altıoklar: 1999 ya da 2000'de Yavuz Özkan bana "ya oğlum niye gelmiyorsun bizim yönetmenler derneğine, genç kuşak da girsin işin içine" dedi. Başkan olmuştu Yavuz Abi. Ben gittim, 3-5 defa toplantılara destek olmaya çalıştım ama yürümeyeceği belliydi. Ben de bir süre sonra umudumu kesip ayrıldım. Sonra bir gün Ezel Akay telefon etti, "dernek seçimi var bu pazar, gelip bir oy atsana sen de, abuk sabuk tipler dolaşüyor, onların eline geçmesin dernek" dedi. Gittim derneğe, bir kargaşa var, film çekmemiş adamlar var, 70'li yıllarda seks filmleri yapanlar var, sanat yönetmenliği yapmış, sonradan nasıl

olmuşsa kendini yönetmen diye yazdırmış adamlar var, iki kırık kırık dizi çekmiş adamlar var. Derneğin içi böyle tiplerle dolu ve bunlar dernek yönetimine girecek adaylar. Erden Kıral başkan-
dı, bir liste çıkıyor, Erden Abi de olacak. Sonra bir baktım lis-
tede adım var, pat, başkan oldum. Yani istifa etmiş biri olarak
gittim toplantıya, başkan olarak çıktım. Daha doğrusu yönetim
kuruluna seçtiler, oylar verildi, ben de orda bir konuşma yap-
tım, o konuşma etkili oldu galiba, benim adımlı tahtaya yazdılar,
en çok oyu ben aldım. Erden Abi'ye dedim ki, "ben gerçekten
çalışırım, tanırsın beni. Ama direksiyonda olmayı isterim, se-
nin için bir sakıncası yoksa başkan olayım. Başkan olmadığım
yerde faydalı olamam çünkü başkan olmadığım yerde başkanı
rahatsız ederim, ben rahatsız bir insanım. İstersen böyle de ya-
parım ama bu senin hoşuna gitmez, muhalif biriyimdir, bari
oturtun beni yukarıya da muhalif olmayayım." Erden Abi çok
alıcenaplık gösterdi, "çalışmak istiyorsan kim tutar seni, he-
men açıyoruz önünü, başkan Mustafa'dır" dedi. Erden Abi za-
ten o sırada Türkiye Sinema Konseyi platformunun başındaydı
zaten. Orada yükü ağırdı, onun da işine geldi hevesli birinin
çıkması. Dernek başkanlığı filan fena işlerdir.

Karakteriniz itibarıyla da, bayağı yıprandınız sanırım bu süreçte. Ama bir yandan da genç yönetmenlerle birlikte hiç olmadığı kadar çalışan bir yapı haline döndü Film Yönetmenleri Derneği.

Mustafa Altıoklar: Neler neler oldu, şimdi de yine çuvallayacaklar maalesef. İki sene öyle gitti, sonrasında yine başkanlık seçimleri oldu, alttaki adamlar yine kıpırdandılar ele geçirmek için. Sanki dernekte de bir çıkar var! Altın Koza'ya gidecek de bir hafta Adana'da tatil yapacak yönetim kurulundaysa. Film üretmedikleri için ancak dernek yönetim kurulu üyesi olarak kendilerini Mardin Film Festivali'ne davet ettirecekler iki günlüğüne. Başka da bir halt edinemeyecekler, Ömer Faruk'la (Sorum) ben habire cepten para harcıyoruz derneğe. Bu sefer gençler girsin istedim, senin de içinde olduğun Yeni Sinema Hareketi aktif olsun istedim.

Pek çalışmadılar galiba.

Mustafa Altıoklar: Yok, pek çalışmadılar. Sonra o gençler geldiler, hepsini destekledim ve "ben böyle bir listeye çalışmak istiyorum" dedim. Yeşilçam ekolü bizim İnan'ları (Temelkuran), Özcan'ları (Alper) tanımıyor da. Orada o ekiple tulum çıkardık

ama sonra bir baktım, kimse yok arkamda. Özcan nerede, film çekmeye gitti. Hüseyin (Karabey) nerede, öbür tarafa gitti.

Festivaller demişken, sizin ödülleriyle aranız pek iyi değil. İlk filmlerinden sonra çok fazla ödülünüz yok. Öte yandan jüri üyelikleri de yapan birisiniz.

Mustafa Altıoklar: O yarışmaların arkasında neler dolaştığını biliyorum. Mesela *Banyo* Antalya Film Festivali'nde yarıştı. Aradan 2-3 yıl geçti, o yılki jüride olan Ferzan'la (Özpetek) başka bir festivalde, bir otelin saunasında karşılaştım, orada "ben acayip sevmişim filmi" dedi, "şimdi sana anlatamam ama bir şeyler oldu" dedi. Aynı şeyi Nuri Bilge (Ceylan) de söyledi. *Banyo*'yu değerlendiren jüride o da vardı ama başa adamlar da vardı. Böyle şeyler çok oldu.

Bu polemik hâlâ devam ediyor. Biraz daha popüler şeyler çeken yönetmenler dışlanıyorlar. Sizin de öyle bir durumunuz var aslında. Antalya'da hangi yıl jüri üyesiydiniz?

Mustafa Altıoklar: Bir önceki sene, 2009'da. 50 yıllık Antalya Film Festivali tarihinin en tartışmasız jürisiydik, tek bir kararımızı tartışmadık. 'En İyi Film' ödülünü *Bornova* ve *Kosmos* arasında paylaştırdık, 'En İyi Yönetmen'i de Reha'ya (Erdem) verdik. 'Yardımcı Erkek Oyuncu'dan tut da müziğe kadar, tek bir kararın tartışılmadığı bir festivaldi. Orada da aktifim kararların dağıtımında. Festivale gitmeden önce jüri üyelerinin not verebilmesi için tablolar çıkarttım. Uzun uzun kriterler çıkardım. Hepsinin önüne koydum dosyayı, hepsi şaşırıldı, "ders mi çalışacağız biz burada Mustafa, tatile geldik" dediler. Fakat o ciddi ve sistemli tutum sayesinde, jüri tartışmalarında kimseyi kayırma ihtimali kalmadı.

Son dönem Türkiye sinemasında bir klikleşme oldu. Bir yandan popüler filmler ciddi seyirci çekiyor, bir yandan da "arthouse" dediğimiz, ne yazık ki çok seyircinin gitmediği, ama festivallerde başarı kazanan filmler var. Siz nasıl görüyorsunuz bu ikiliği?

Mustafa Altıoklar: Şimdi bu *Recep İvedik*'lere filan girmeyelim, onlar böyle bir topluluğun konuşacağı şeyler değil, olsa olsa aptallar için konuşulacak bir mesele. Şunu da söyleyeyim, arka kapıdan girdiğimiz sinemalarda Louis de Funès'ün filmleri, Laurel Hardy'nin İtalyan versiyonu olan Yavru ile Katip'in

filmleri bayıla bayıla koştüğümüz, çok güldüğümüz filmlerdi. Çocuğuz, güleceğiz tabii, onun için oradayız. Yani Recepleri filan küçümsemeye niyetlenmiyorum, onlar çocuklar için, çocuk zekâsındakiler için yapılmış filmlerdir. Onların da yapılması lazım, onlar sayesinde çocuklar sinemayı seviyorlar, salonlara gidiyorlar, patlamış mısır almayı, koltuklarda oturmayı, dizini çekmeyi, sessizce oturmayı öğreniyorlar. Derinliği olan filmleri, bir davası, bir derdi olan filmleri izlemeye başlamak da zaten işte bu karanlık odaya girip buranın tozunu tatmaktan geçiyor. O yüzden o tip filmlerin de mutlaka çekilmesi gerekiyor, yasaklansın filan demiyorum, öyle Ortodoks bir düşünce aklımdan geçmez. *Recep İvedik*'lerin, Cem Yılmaz'ın filmlerinin faydaları var bu anlamda doğrusu.

Bir yandan da sizinle aynı yaşlarda olan bir *auteur* yönetmenler kuşağı oluştu. Nuri Bilge Ceylan, Reha Erdem, Semih Kaplanoğlu... Onların sinemasını nasıl buluyorsunuz? Burada fazla etkili olmasalar da yurtdışında ciddi başarılar kazanıyorlar.

Mustafa Altıoklar: Arkadaşları teker teker derinlemesine eleştirmeye niyetlenmem burada ama Reha ile Nuri'yi ayrı tutarım. Onların sinemalarının karakterleri vardır ve o karakterleri kendileri yaratmışlardır, bu bir öykünme değildir. İsim saymadan diğerlerini toplu olarak geçeyim, geriye kalanlarının tamamı öykünmedir, o yüzden benim için çok anlam taşımaz. Bir de dünya festivalleri deyince, zannetmeyin ki orada çok objektif bir jüri var. Zaten dünyada arthouse denilen bir aile var, hepsi birbirini tanıyor. Venedik Film Festivali'nde de aynı tipler var, Hong Kong Film Festivali'nde de. Bir kara listeleri vardır, bir de ak listeleri. Ak listedekiler ödül alır, kara listedekiler asla bir şey almaz. Çünkü kara listedekiler para kazanıyorlardır, para kazanıyorsa kötüdür, adamın kendi de kötüdür, filmi de kötüdür. Hayatım solculukla geçti ama insan biraz evrime uğrar canım, geçmiş yüzyılın sol değerlerine bakıyorlar hâlâ ve sanatı da öyle izah etmeye çalışıyorlar. O zaman burada mütevazı bir tavır takındığın zaman, sesini kısıp oturduğun zaman, boynunu büküp "ben film çektim, bana ödül verin" dediğin zaman alıyorsun ödülleri. Tabii Nuri Bilge'nin sineması için söylemiyorum dikkat edin, Reha için de söylemiyorum. Geriye kalanlarındaki duygu sömürsü yapar, ezilenin yanında durur gibi görünür ama kendisi öbür tarafta başka bir hayat yaşar. Sen onu hep öbür tarafta yaşıyor zannedersin.

Gençler yönetmenler için ne diyeceksiniz?

Mustafa Altıoklar: Gençler de bunları örnek alıyorlar ne yazık ki. Mesela Özcan. Bilmiyorum tabii, ikinci filmi görmeyen biri hakkında karar vermek çok zor. Hepsi de zımba gibi potansiyelli görünüyor. Çok sağlam altyapıları var, seçtikleri hikâyeler de sağlam. Saydığımız yeni kuşak sinemacılarının tamamı sadece 3-5 bin kişinin seyrettiği arthouse filmler çeken arkadaşlar olarak da kalabilirler, filmleri ortalama 1 milyon seyirci çeken ama aynı zamanda sinemanın gerçek değerlerine sadık durmayı beceren, kalabalık kitlelere film çekecek sinemacılara da dönüşebilirler. Bu kararı kendileri verecekler.

Yeni projenizden bahsedelim mi biraz? Mevlana ile Şems'in hikâyesi üzerine bir senaryoyu yeni bitirdiniz. Kısaca anlatmak ister misiniz?

Mustafa Altıoklar: Mevlana ile Şems'in hikâyesini kaba hatlarıyla herkes bilir. Ama bilinenin çok ötesinde neler vardı acaba, diye baktık biz. Elif de (Şafak) yazılı olan külliyata bakmış, oradan bir olay çıkarmış, Ahmet Ümit de aynı şeyi yapmış, Melahat Ürkmez de aynı şeyi yapmış. Onlara bakmayıp da 'Aşk' romanını elinize aldığınızda, "enteresan, ne güzel roman" diyorsunuz ama hepsi önceden yazılı zaten. Mevlana'nın ölümünün hemen sonrasında yazılmış kitaplar var ve temel referanslar onlar. 1244-46 arası Şems ile iki yıl geçiyor Mevlana. 13. yüzyıldan bahsediyoruz, Türk coğrafyasında yazılı metinlere tam olarak geçilmemiş henüz. Sözlü edebiyat yaygın ama yazılı metinler çok az. Birkaç tane var, onlardan biri de Mevlana'nın oğlu Sultan Veled'in, Mevlana'nın ölümünden kırk yıl sonra yazdığı 'İptidânâme'. 'Başlarken' anlamına geliyor, iptida 'ilk' demektir. Çocukluğundan itibaren hatıralarını, duyduklarını derliyor. O dönemi anlatan, Mevlana'nın oğlunun yazdığı kitap var, bir. İkincisi, Ahmet Eflaki Dede'nin şehir efsanesi haline gelmiş şeyleri dinleyerek, farklı versiyonları toplayıp harmanlayarak kendince bir yorum çıkartıp yazdığı 'Ariflerin Menkıbeleri' var. 'Menkıbe', 'efsane' demek, 'mitology'a' demek, yani biraz uçmuşluk demek. Hakikaten pozitivist, rasyonalist bakışla okuduğunuzda inanılacak şeyler değil. 'Lord of the Rings' olayları filan görüyorsunuz menkıbelerde ama adı üstünde, 'menkıbe' demiş adam. Biz burada garip bir şekilde Batı'ya endeksli zihinler olarak yetiştirildiğimiz için Doğu'dan bir menkıbe anlatıldığı zaman pek inanmıyoruz ama oradan "Zeus bu kariya atladı,

oradan da bu kariya atladı” denilince, ne güzel hikâyeler diyoruz. Eğitim sistemimiz zihinlerimizi kompartımanlara böldü. Kompartımanlar arası ilişkiyi kurmakta güçlük çekiyoruz. Mesela Cengiz Han ne zaman yaşadı? 1100’lerin ikinci yarısında. Mevlana ne zaman yaşadı? 1200’lerin ilk yarısında. Demek ki Mevlana ile Cengiz Han aşağı yukarı aynı dönemde yaşamışlar, Cengiz Han ölmeden Mevlana doğmuş. Ama şimdi Mevlana ve Cengiz Han ne kadar alakasız geliyor bize.

Yazılı metinlerimiz çok az, gerçek belgeler çok az. Bir taraftaki kıymetli eser, oğlunun anıları. Bir adamın oğlunun yazdığı anılar objektiflikten uzaktır, şüpheyile bakarım oğlunun yazdıklarına. Diğer taraftaki kıymetli eser de sonradan sipariş edilmiş menkıbeler, efsaneler. Herkes bunlara bakıyor. Mevlana’nın kendi yazdığı Mesnevi vardır, dünyanın en güzel eseridir, okumadıysanız okuyun. Dönemi anlamak için de çok değerli bir kaynaktır. Fakat bugüne kadar Mevlana’yla ilgili belgesel yayınlar da, roman yazarlar da, film çekmeye çalışanlar da orada ne anlatılıyorsa onunla sınırlı kalmışlar. Bunun iki nedeni var, birincisi kolaya kaçmak. Türk milleti zaten okumuyor, al oradan, kopyala yapıştır, gazla gitsin satış. İkinci sebep de bir takım meseleleri ortaya koymaktan, yazılmış olanları sorgulamaktan, polemik yaratmaktan çekinmeleri; “bulandırmayalım denizi, uyandırmayalım kerizi” demeleri. İki halde de dokunuyorlar işin kalbine.

Ben yola böyle çıkmamaya karar verdim. Senaryo ortalığı ayağa kaldıracak bir senaryo olacak. Eşcinsellik diye bir kavram yok Şems ile Mevlana arasında, zaten okuyunca da görüyorsunuz o ilişki başka, onların aşk dedikleri şey başka bir aşk. Onun ötesinde, kadınlarla erkeklerin aynı anda aynı camide olmalarını istiyor Mevlana. Şimdi giremezsiniz aynı camiye ama Mevlana zamanında var. Kadınlarla beraber sema ediyor Mevlana. Bunlar çok büyük devrimler, işte film biraz bunlara girecek. Mevlana’nın İslamiyet için bugün bile çok çağdaş olan reformları, önermeleri olacak filmde. Zaten Konyalıların Şems ile Mevlana’nın ilişkisini mekruh olarak görmesi bundan.

Filmi İngilizce çekmeyi mi düşünüyorsunuz?

Mustafa Altıoklar: Henüz diline karar vermedim çünkü Şems’i ünlü bir Hollywood oyuncusuna oynatmaya niyetliyim ki bütün dünya tanısın onu. O durumda çift dilli çekim yapılabilir, Türk oyuncular da İngilizce konuşanlardan seçmeyi planlıyorum. Şimdilik düşüncem bu. Çok çok iyi İngilizce konuşma-

ları gerekmiyor, *Milyoner (Slumdog Millionaire, 2008)* filmindeki Hintlilerin İngilizce konuşması gibi olabilir mesela. Kırık İngilizce çok da kötü bir şey değil, hatta tat da katıyor. Ama “onlar kendi aralarında Türkçe konuşmuşlar, sana mı düştü kalkıp onları İngilizce konuşturmak?” sorusuna da cevap verebilmem lazım. Dolayısıyla filmi orijinal diliyle de çekmem gerekiyor, o yüzden iki dilli diyorum. Bu kararı alırsam ve bir yabancı oynayacak olursa, sahneleri önce İngilizce çekeceğim, aynı sahneyi bir de Türkçe oynatacağım. Türkler için bir sakınca yaratmayacak, onlar rahatça oynayacaklar ama star oyuncunun aslan gibi Türkçe konuşması lazım. Sadece diyaloglarını ezberleyip dudaklarını doğru oynatması, vücut dilini de Türk gibi kullanmayı becermesi yeter, ki bunu sağlarım. İyi bir dublaj sanatçısı da ona dublaj yapacak. Şimdilik teorisi böyle.

İddialı bir proje gibi görünüyor, merakla bekliyoruz... Ben son olarak salondan sorular almak istiyorum.

İzleyici: Yıllarca film çeken bir yönetmen olarak, film çekecek insanlara tavsiyeleriniz neler? Setlere gidip çalışmalarını mı önerirsiniz, doğrudan film çekmelerini mi?

Mustafa Altıoklar: Film çekmelerini öneririm, setlere filan lüzum yok. DVD’lerde görüyorlar setlerde neler olduğunu. Tabii ki set terbiyesi de çok önemlidir, onun için set ziyaretleri mutlaka lazım ama ilk iş o değil. İlk iş okumak, çok okumak, roman okumak. Sinemacı olacak birisi, romanı kurgusuna özellikle dikkat ederek okumak zorunda, karakter analizlerine dikkat etmek zorunda. Tabii bunun için en iyi romanları seçmeniz lazım, neden romancı bu hikâyeyi burada kesip öteki karaktere geçmiş, neden zamanda geriye gitmiş, oradan hikâyeyi hangi noktaya getirmiş, kendi kendinize bunların analizlerini yapmanız lazım. Çünkü filmdeki mesele de romandakinden farklı değil. Yine aynı şekilde, çok film seyretmek, neden burada geniş açı, neden burada yakın plan, neden burada hikâyeyi kesmiş de öteki hikâyeye geçmiş, bunlara bakmak gerekiyor. Çok okumak, çok seyretmek ve senaryo tekniği üzerine kitaplar okumak gerekiyor. Bir tane de isim vereyim hatta, senaryo tekniği üzerine Robert McKee’nin ‘Story’ kitabı en çok faydalandığım kitaptır.

Artık cep telefonuyla bile film çekebilirsiniz, teknik meseleyi hiç dert etmeyin, aman da şuradan bir vincim olsa da şöyle bir kamerayı uçursam falan, çok anlamsız şeyler bunlar. Önemli olan sinemanın dilbilgisini kurmak, dilbilgisini kurmak için de

sizden önce konuşmuş olanlara bakmanız lazım, nasıl bir dil kurmuşlar diye.

İzleyici: Mevlana hakkında filminizde Osmanlı Türkçesini mi kullanacaksınız *Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü?*'deki gibi, yoksa modern Türkçeyi mi kullanmayı düşünüyorsunuz?

Mustafa Altıoklar: Mevlana'nın dönemi Selçuklu dönemidir, Osmanlı dönemi değildir. Ve hayır, Selçukluların o ağır ve bize yabancı gelen dilini kullanmayacağım. Günümüze yakın ya da *Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü?*'deki gibi bir dil de kullanmayacağım; Ezel Akay'ın yaşadığı o talihsiz tecrübe hepimiz için de bir gösterge aslında. Ezel tabii ki orada dönemin kendi gerçeklerini kendi diliyle vermek istedi, biz tembel tenekeler kafamızı kaldırıp onu öyle anlamaya çalışacağımıza, armut piş ağzıma düş olarak baktığımız için filmi anlamaz olduk. Aynı kader olmasın diye biraz daha kolay anlayacağımız bir dil kullanacağım. Ama şiirselliğin tadını da kaçırmayacak kadar.

İzleyici: *İstanbul Kanatlarının Altında*'dan sonra Sinema dergisine verdiğiniz bir röportajda İhsan Oktay Anar'ın 'Puslu Kıtalar Atlası'nı çekmeyi çok istediğinizi söylemişsiniz. Onu bir Türk yönetmenin yönetmesini ben de çok isterim. O proje hep hayal olarak mı kalacak? Onu yapmayı hâlâ istiyor musunuz? Bir de, *İstanbul Kanatlarının Altında* ve *Ağır Roman* filmleri yurtdışında gösterildiler mi, nasıl karşılandılar?

Mustafa Altıoklar: Evet, gösterildiler yurtdışında, hatta *Ağır Roman* Montreal'e kadar gitti. *İstanbul Kanatlarının Altında* da Tokyo'ya gitti. Daha ziyade festivallerde gösterildiler, ayrıca tabii Almanya'da, Hollanda'da, Belçika'da, İspanya'da, Türklerin yoğun olduğu yerlerde vizyona girdi ikisi de. *Beyza'nın Kadınları* St. Petersburg'dan ödül aldı, Şangay Film Festivali'ne davet edildi, Kore'ye, Pusan'a gitti.

Birinci soruya dönersek; 'Puslu Kıtalar Atlası' hakikaten jübile filmim olabilir, romanın bende özel bir yeri var. Bendeki aşk hâlâ devam ediyor, İhsan Oktay'ın isteği de sürüyor. Biz İhsan'la görüşüyoruz, yazışıyoruz, konuşuyoruz hâlâ. Ama gerçekten çok iyi yapılması gerekiyor o filmin, yani iyilikten kastım, yönetmenlik olarak filan değil. Dekoruyla, kostümüyle, dokusuyla on numara olması gerekiyor. O yüzden yıllardır bekletiyorum. Türk sineması son devinimlerle çok iyi bir noktaya geldi. Hem kalite çitası yükseldi hem filmlere para bulma kapıları biraz daha açılıyor. Ama hâlâ yetersiz. En son "kü-

fürlü istifa” diye duymuşsanız benim tepkimi, bütün bunların nedeni aslında bakanlığın duyarsızlığı. Orada bir genel müdür var, hiçbir şey yapmıyor. Bakan da hiçbir şey yapmıyor, hiçbir şey yapılmıyor sinema için. “Para dağıtıyorlar” diyeceksiniz. O para nerden geliyor? O para bizden geliyor; bizden alıyorlar, bize veriyorlar. Bizim çektiğimiz filmlerin biletlerinden yüzde 10 para kesiyorlar, bu yüzde 10’un yüzde 2’sini belediye araklıyor, yüzde 8 kalıyor, Maliye Bakanlığı da yüzde 4’ünü araklıyor, yüzde 4’ü de Sinema Genel Müdürlüğü’ne gönderiliyor. Sinemanın kendi kazandırmış olduğu paranın geri dönüşünde kazandığının yüzde 4’ü toplanıyor. O yüzde 4’ü de bakanlık-taki adamlar “bunun kaşı güzel değil, ona vermeyelim, şunun kaşı güzel, ona verelim” diye dağıtıyorlar. Bizim paramızı bize verirken bile bize üstten bakıyorlar. Bunun ötesinde de bir şey yapmıyorlar, yani yapılabilecek çok şey var. Başbakan kahvaltı filan veriyor ya, normalde hayatta gitmem öyle şeylere. Bir tanesine, Film Yönetmenleri Derneği Başkanı kimliğimle, sinemanın sıkıntılarını söylemek için gittim. O demokratik açılım diyordu, ben sinemanın sıkıntıları diye girdim. Benim eften para istediğimi yazdı Sırrı Süreyya Önder gibi adamlar. 17 tane reform maddesi var bizim sinemamızın beklediği, bu reform maddeleri de kendi kafamızdan uydurulup çıkarılmadı, dünyada sinemasını yüceltmeye çalışan devletlerin destek verdiği sistemler nasıldır, bunlar incelendi. Fransa’nın Ulusal Sinema Merkezi vardır, Centre national de la cinématographie (CNC). Fransızlar bizi davet ettiler, üç gün ağırladılar. Devlet bunu göremiyor ama şu nedenle ağırladılar: “Siz Türkler ne halt ettiniz de seyircinizi sinemamıza bu kadar sıkı bağladınız?” diye sormak için. Her ülkenin seyircisinin kendi filmlerini tercih etme oranında dünyada üçüncü durumdayız. Birinci Amerika, ikinci Hindistan, üçüncü Türkiye; Kore’yle aynı yerdeyiz. 2009’da yüzde 60’ı buldu Türkiye’de Türk filmlerinin bütün filmler arasında tercih edilme oranı. Aynı sene Fransa’nın oranı yüzde 45. Fransa Fransız filmlerini sübvansede ederken yılda 1 buçuk milyar avro ayırıyor. Bizde bize dağıtılan para, az önce saydığım sistemden geçiyor ve sadece 10 milyon avro. Bize “Siz nasıl yaptınız da oldu?” diye sordular. Ben de bunlara dedim ki, “Fransız filmleri çekmekten vazgeçtik” dedim. Güldüler. Dediler ki “peki biz ne yapacağız?” “Siz de vazgeçin” dedim. Gene güldüler ama iyi fikir dediler.

Mustafa Altıoklar kimdir?

1958 yılında Ordu'da doğdu. 1976'da TED Ankara Koleji'nden, 1984'te Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1991'de Fizik ve Rehabilitasyon Uzmanı oldu. İlk kısa filmini 1989'da çekti. Ardından beş kısa, yedi uzun metrajlı filmin yönetmenliğini yaptı. Televizyon dizileri ve reklam filmleri çekti.

Filmleri

Lapsus (kısa film), 1988

Ayak Sesleri (kısa film), 1988

Çizgim (kısa film), 1989

Denize Hançer Düştü, 1992

İstanbul Kanatlarımın Altında, 1996

Ağır Roman, 1997

Öldürmek Üzerine Küçük Bir Film (kısa film), 1997

Asansör, 1999

O Şimdi Asker, 2002

Beyza'nın Kadınları, 2005

Banyo, 2005

Bazı Ödülleri

1990 Ankara Film Festivali Kısa Metraj Film Yarışması Video Dalı Özel Ödülü (*Çizgim*)

1992 Ankara Film Festivali Kısa Metraj ve Belgesel Yarışması En İyi Film Ödülü (*Lapsus*)

1993 Ankara Film Festivali, Umut Veren Yeni Yönetmen Ödülü (*Denize Hançer Düştü*)

2006 St. Petersburg Film Festivali En İyi Deneysel ve Yeni Teknoloji Film Ödülü (*Beyza'nın Kadınları*)